

Johannes Passie

JOHANN SEBASTIAN BACH

Programmaboekje

Orkest: Concerto d'Amsterdam

Solisten: Geoffrey Degives, Arnout Lems,
Job Hubatka, Wendy Roobol,
Frans Huijts, Jan Kullmann,
Arco Mandemaker

Inleiding: Michel Khalifa

12 & 13 MAART 2016 - AMSTERDAM & OVERVEEN

KAMERKOOR VOCOZA
o.l.v. SANNE NIEUWENHUIJSEN

Programma

Inleiding Michel Khalifa

Johannes Passion J.S. Bach

Deel 1

In Gethsemane

Voor de hogepriesters

Pauze

Deel 2

Voor Pilatus

Kruisiging en dood

De graflegging

Deel 1

1. Inleidingskoor: *Herr, unser Herrscher*

In Gethsemane

2. Evangelist Joh 18:1-8

3. Koraal: *O große Lieb*

4. Evangelist Joh 18:9-11

5. Koraal: *Dein Will gescheh, Herr Gott, zugleich*

Voor de hogepriesters

6. Evangelist Joh 18:12-14

7. Aria (alt): *Von den Stricken meiner Sünden*

8. Evangelist Joh 18:15a

9. Aria (sopraan): *Ich folge dir gleichfalls*

10. Evangelist Joh 18:15b-23

11. Koraal: *Wer hat dich so geschlagen*

12. Evangelist Joh 18:24-27, Mat 26:75

13. Aria (tenor): *Ach, mein Sinn*

14. Koraal: *Petrus, der nicht denkt zurück*

Deel 2

15. Inleidingskoraal: *Christus, der uns selig macht*

Voor Pilatus

16. Evangelist Joh 18:28-36

17. Koraal: *Ach großer König*

18. Evangelist Joh 18:37-19:1

19. Aria (bas): *Betrachte meine Seel*

20. Aria (tenor): *Erwäge, wie sein blutgefärbter Rücken*

21. Evangelist Joh 19:2-12a

22. Koraal: *Durch dein Gefängnis, Gottes Sohn*

23. Evangelist Joh 19:12b-17

24. Aria (bas met koor): *Eilt, ihr angefochtenen Seelen*

Kruisiging en dood

25. Evangelist Joh 19:18-22

26. Koraal: *In meines Herzens Grunde*

27. Evangelist Joh 19:23-27a

28. Koraal: *Er nahm alles wohl in acht*

29. Evangelist Joh 19:27b-30a

30. Aria (alt): *Es ist vollbracht*

31. Evangelist Joh 19:30b

32. Aria (bas met koor): *Mein teurer Heiland, laß dich fragen*

33. Evangelist Matt: 27:51-52

34. Aria (tenor): *Mein Herz, indem die ganze Welt*

35. Aria (sopraan): *Zerfliesse, mein Herze*

36. Evangelist Joh 19:31-37

37. Koraal: *O hilf, Christe, Gottes Sohn*

De graflegging

38. Evangelist Joh 19:38-42

39. Koor: *Ruht wohl, ihr heiligen Gebeine*

40. Koraal: *Ach herr, laß dein lieb Engelein*

In gesprek met de dirigent Sanne Nieuwenhuijsen

Mijn geschiedenis met de Passies van Bach

Met de Johannes Passie ben ik dit jaar fris en nagenoeg blanco begonnen. Ik had het nog niet eerder uitgevoerd. De Mattheus Passie zing ik vanaf mijn negende met het koor van de Koor-school Utrecht. Tijdens mijn conservatoriumstudie heb ik de Mattheus Passie als assistent-dirigent ingestudeerd met het Toonkunstkoor Amsterdam en ook als zanger uitgevoerd. Nu bereid ik zelf 'mijn' kinderen van de Koorschool Haarlem voor op hun jaarlijkse uitvoeringen van de Mattheus Passie, in De Doelen, het Concertgebouw, bij amateurgezelschappen door heel Nederland. Maar de Johannes Passie heb ik dit jaar, als dirigent, op andere manier leren kennen. Zittend aan mijn bureautafel en achter de piano moest ik er echt in duiken en dieper graven dan ik ooit met de Mattheus Passie heb gedaan om het me, tot op het punt waar we nu staan, eigen te maken.

Wat vind jij het grootste verschil tussen de Mattheus en de Johannes Passie?

Bij de Johannes Passie word je meegezogen in het verhaal. Je voelt de spanning in het eerste nummer en je zit er meteen in. De Mattheus Passie is vooral imposant. Indrukwekkend door de grootte van de bezetting, met drie koren, twee orkesten en meestal zes solisten maar daardoor ook wat afstandelijk. De Johannes Passie vertelt een intiem verhaal in een kleinere bezetting, die je theoretisch gezien met vijftien man zou kunnen vullen. De theologische details, het door elkaar gebruiken van tegenwoordige en verleden tijd in de teksten, dat alles maakt het heel menselijk, heel beeldend.

Wat vind je zo mooi aan de Johannes Passie?

Veel mensen houden van Bach, zijn liefhebbend luisteraar of door de wol geverfde barokspecialist. Tijdens mijn intensieve studie in de afgelopen maanden verbaast het me keer op keer hoe eindeloos geraffineerd en gelaagd deze muziek is. Als dirigent stel ik mezelf vragen en de antwoorden leiden tot mijn eigen interpretatie. Maar als ik Bach studeer, doemen er bij elke beantwoorde vraag weer tien nieuwe op. Het houdt niet op en dat vind ik adembenemend interessant. Ook voor de meest gespecialiseerde kenner zijn er nog onbeantwoorde vragen. Ik kreeg coaching van Ton Koopman en vond het prachtig om te zien dat iemand die zijn leven heeft gewijd aan dit specialisme, na zo lange tijd en zoveel podia nog steeds verliefd is op deze muziek.

Kun je jouw muzikale interpretatie van de Johannes Passie beschrijven?

Ik heb gekozen om met Vocoza en Concerto d'Amsterdam zo dicht mogelijk bij wat ze noemen een authentieke interpretatie te blijven. Nederland kent een cultuur en traditie om waarde te hechten aan deze authenticiteit en op die manier zo dicht mogelijk bij de noten en stijl van de barok te blijven. Met die authentieke cultuur heb ik kennis gemaakt door onder anderen Jos van Veldhoven, barokspecialist en mijn mentor op het conservatorium. Mijn eigen interpretatie krijgt vorm, hoe dieper ik me in de materie graaf en hoe beter ik het begrijp. Ik ben bijvoorbeeld de rol van de koralen erg gaan waarderen. Ze zijn de inhoudelijke time-out van het verhaal, de kerkgangers (het publiek) wordt tijd voor bezinning gegeven. Het zijn mooie,

simpele en in de tijd van Bach geliefde melodieën, maar tegelijk hebben ze een heel geraffineerde harmonie en verrassende muzikale symboliek.

En wat is de toegevoegde waarde van authentieke instrumenten?

We gebruiken instrumenten uit Bachs tijd (of replica's daarvan) en voeren alles op de originele toonhoogte uit, die toentertijd wat lager lag dan nu. Het materiaal en de bouw van veel instrumenten verschillen van hedendaagse instrumenten. Hoort de traverso's, in plaats van dwarsfluiten en de barokke strijkinstrumenten met hun darmsnaren. Ook gebruikt Bach de status van de instrumenten in de Johannes om de oude en de nieuwe tijd muzikaal te symboliseren. De alt-aria 'Es ist vollbracht' (nr. 30) wordt begeleid door een viola da gamba. Deze voorloper van de cello geeft een authentiek geluid. Met zijn zes snaren is het wendbaar, geeft veel mogelijkheden voor dubbelgrepen en arpeggio-akkoorden. Die viola da gamba symboliseert in het stuk de oude tijd (het leven en sterven van Jezus op aarde). De aria die daarop volgt, de bas-aria 'Mein teurer Heiland' (nr. 32), symboliseert de nieuwe tijd (met de dood van Jezus aan het kruis krijgt de mensheid een nieuwe toekomst), die wordt begeleid door de cello, in Bachs tijd nog niet zo lang ingeburgerd als continuo-instrument.

Heb je een favoriete uitvoering?

Als ik luister, hou ik van authentieke en intieme uitvoeringen van bijvoorbeeld Ton Koopman. Maar ik kan ook genieten van iemand als Riccardo Chailly, die toentertijd tegen de stroom in en met volle overtuiging met groot orkest en groot koor de passies uitvoerde. Dat is tegendraads maar ook erg eigen. Een uitvoering met passie en eigenheid steelt mijn hart. Ik sta zelf wat dat betreft nog onderaan de leercurve, beschouw het nog steeds als een kennismaking met Bach, hoeveel werk ik ook van hem heb uitgevoerd.

Is Bach de beste componist aller tijden?

Wat mij betreft wel. Er is geen componist die zoveel invloed heeft gehad op alle stijlperiodes na zijn tijd. Hoe dat komt, blijft onderwerp van discussie en onderzoek. Als ik het in een aantal punten mag vatten: zijn werk is van een fabelachtig contrapunt, hij is uniek in zijn creativiteit met harmonisaties, hij is geraffineerd met het instrumentarium en zijn muziek is tegelijkertijd heel intellectueel en intuïtief.

Waarom de Johannes Passie met Vocoza?

Voor Vocoza streef ik naar ieder jaar groei in kwaliteit en muzikaliteit. We brengen veel soorten vocale muziek ten gehore, maar tot nu toe weinig barok. Dat komt omdat barokmuziek nagenoeg zonder uitzondering met instrumenten uitgevoerd moet worden en dat is prijzig. Maar Vocoza heeft gespaard en bijgekluist en met dat geld konden we ons een uitvoering met orkest veroorloven. De uitdaging van zo'n uitvoering is dat een amateurkoor zich de vocale stijl van de barok echt eigen moet maken, iets waar professionals een jarenlange specialisatiestudie voor volgen. Vocoza heeft daar de afgelopen tijd hard aan gewerkt, ook al in voorgaande programma's waar we Bachs motet 'Lobet den Herrn' met koor en saxofoons uitvoerden. Barokzangeres Monica Monteiro (Nederlands Kamerkoor) wijdde ons toen in in de vocale baroktechnieken en in de aanloop naar de Johannes kwam ook Nico van der Meel (barokzanger) een coaching geven aan het koor. Zo heeft Vocoza absoluut zijn horizon verbreed!

Staat uw MOBILE TELEFOON uit?

Word vriend van Vocoza

Met uw hulp kan Vocoza bijzondere concerten blijven geven. Stort € 30,- of meer op rekening NL05 INGB 0005 0572 t.n.v. Vocoza en wees verzekerd van een goede plek, naast de korting die u op de toegangskaarten krijgt.

AF
AK
amsterdams
fonds voor de
kunst

Deze concerten worden
mede mogelijk gemaakt
door het Amsterdams
Fonds voor de Kunst,
het VSB Fonds en de
Vrienden van Vocoza.

VSBfonds,
iedereen doet mee

Speciale dank gaat uit naar hoofdsponsor
Theo Köhler voor de opname van het concert.

Terzijde: over de structuur van de Johannes Passie en andere wetenswaardigheden

1. Het verhaal wordt verteld door de verteller (recitatieven), de evangelist. Zijn teksten komen letterlijk uit het Johannes-evangelie.
2. Het verhaal wordt regelmatig onderbroken door een aria. Die geeft een reflectie op het verhaal en bevat de uitdrukking van de gevoelens van de christelijke ziel. Bach gebruikte hiervoor reeds bestaande gedichten uit zijn tijd.
3. De koralen worden door het koor gezongen en zijn te herkennen aan relatief rustige vierkwartsmaat, vierstemmig koor en een herkenbare melodie. Het koor neemt dan de rol in van de mensen in de gemeente (of het publiek) die in de kerk zitten en luisteren naar het verhaal. Ze onderbreken het verhaal steeds met een religieus commentaar. Soms wordt een koraal gebruikt om een gebeurtenis af te sluiten.
4. Grofweg is het verhaal in vijf delen verdeeld. De eerste scene in Gethsemane, de tweede als Jezus voor de Hogepriesters staat, daarna voor Pilatus, volgend zijn kruisiging en dood en ten slotte de graflegging.
5. Vroeger werd de Johannes Passie tijdens de dienst in de kerk uitgevoerd en kwam de preek tussen deel 14 en 15.
6. Bach heeft twee keer afgeweken van het Johannes-evangelie en een stukje uit het Mattheus-evangelie toegevoegd. Zie nrs. 6 en 23. Waarschijnlijk deed hij dit om iets meer drama toe te voegen.
7. Bach heeft zijn Johannes Passie symmetrisch opgebouwd. Het moment dat Pontius Pilatus zwicht voor de druk om Jezus ter dood te brengen is het centrale punt. Vanuit dit koraal Durch dein Gefängnis, Gottes Sohn is de opbouw symmetrisch. Daarna is de afloop onafwendbaar. Bach verwerkt op die manier een kruisvorm in zijn Johannespassie.

Kamerkoor Vocoza:

Sopranen: Henny Brouwer, Corinna Dästner, Saskia Eelman, Henriëtte van Hoek, Emma van Opstal, Diète Sybesma, Lianne Verhaar, Loes Voskamp.
Alten: Loes Aartsen, Sigrid Bröcheler, Olga Hasenack, Lily van Leeuwen, Hilke Molenaar, Joke Scholten, Renée Weder.
Tenoren: Andrew Fleming, Marten Jan Geertsema, Thomas Kloppenburg, Maarten Streekstra, Adrien Kuijten.
Bassen: Bram Bos, Rob Kloppenburg, Alexander Orthel, Berend de Vries, Hein Walter, Nico Witteman.

Over de vertaling

De recitatieven en een aantal korte teksten voor koor zijn afkomstig uit Johannes 18 en 19 en Mattheüs 27: 51-52. De hier gebruikte vertaling van die delen is afkomstig uit de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap uit 1951. Vertaling van de overige teksten: Bram Bos, met dank aan Hansa Krijgsman en de vertalers van COV Bussum. Overname van deze vertaling is toegestaan met de volgende bronvermelding: "Vertaling: Nederlands Bijbelgenootschap 1951 (recitatieven) en Kamerkoor Vocoza/Bram Bos (overige teksten): www.vocoza.nl"

Deel 1

Nr. 1 Koor

(De proloog van het verhaal.)

Herr, unser Herrscher, dessen Ruhm
in allen Landen herrlich ist!
Zeig uns durch deine Passion,
Daß du, der wahre Gottessohn,
Zu aller Zeit,
Auch in der größten Niedrigkeit,
Verherrlicht worden bist! (Da capo.)

Heer, onze Heerser, wiens roem
in alle landen heerlijk is!
Toon ons door Uw lijden
dat Gij, de ware Zoon van God
te allen tijde,
ook in de uiterste onaanzienlijkheid,
verheerlijkt bent.

Jezus' gevangenneming Nr. 2a Recitatief

(Johannes 18, 1-8)

(Het verhaal begint in de hof Gethsemane.)

Evangelist: Jesus ging mit seinen Jüngern über den Bach Kidron, da war ein Garten, darein ging Jesus und seine Jünger. Judas aber, der ihn verriet, wußte den Ort auch, denn Jesus versammelte sich oft daselbst mit seinen Jüngern. Da nun Judas zu sich hatte genommen die Schar und der Hohenpriester und Pharisäer Diener, kommt er dahin mit Fackeln, Lampen und mit Waffen. Als nun Jesus wußte alles, was ihm begegnen sollte, ging er hinaus und sprach zu ihnen:

Jesus: Wen suchet ihr?

Evangelist: Sie antworteten ihm:

Evangelist: Jezus ging met zijn discipelen naar de overzijde van de beek Kidron, waar een hof was, die Hij met zijn discipelen binnenging. En ook Judas, zijn verrader, wist die plaats, omdat Jezus daar dikwijls was samengekomen met zijn discipelen. Judas dan kwam daar, die een afdeling soldaten tot zijn beschikking had gekregen en dienaars van de overpriesters en de Farizeeën, voorzien van lantaarns, fakkels en wapenen. Jezus dan, alles wetende, wat over Hem komen zou, kwam naar voren en zeide tot hen:

Jezus: Wie zoekt gij?

Evangelist: Zij antwoordden Hem:

Nr. 2b Koor

(Het koor hier in de rol van de soldaten en dienaars van de priesters en Farizeeën die Judas meenamen.)

Jesum von Nazareth!

Jezus van Nazareth!

Nr. 2c Recitatief

Evangelist: Jesus spricht zu ihnen:

Jesus: Ich bin's.

Evangelist: Judas aber, der ihn verriet, stund auch bei ihnen. Als nun Jesus zu ihnen sprach: Ich bins, wichen sie zurücke und fielen zu Boden. Da fragete er sie abermal:

Jesus: Wen suchet ihr?

Evangelist: Sie aber sprachen:

Evangelist: Jezus zeide tot hen:

Jezus: Ik ben het.

Evangelist: En ook Judas, zijn verrader, stond bij hen. Toen Hij dan tot hen zeide: Ik ben het, deinsden zij terug en vielen ter aarde. Wederom dan stelde Hij hun de vraag:

Jezus: Wie zoekt gij?

Evangelist: En zij zeiden:

Nr. 2d Koor

Jesum von Nazareth!

Jezus van Nazareth!

Nr. 2e Recitatief

Evangelist: Jesus antwortete:

Jesus: Ich habs euch gesagt, daß ichs sei; suchet ihr denn mich, so lasset diese gehen!

Evangelist: Jezus antwoordde:

Jezus: Ik zeide u, dat Ik het ben. Indien gij dan Mij zoekt, laat dezen heengaan!

Nr. 3 Koraal

(De gemeente bezingt haar ontzag voor Jezus die zich voor hen opoffert.)

O große Lieb, o Lieb ohn alle Maße,
Die dich gebracht auf diese Marterstraße!
Ich lebte mit der Welt in Lust und Freuden,
Und du mußst leiden!

O grote liefde, o liefde zonder maat
die u op deze lijdensweg gebracht heeft!
Ik leefde in een wereld vol lust en vreugde,
terwijl Gij moest lijden!

Nr. 4 Recitatief

(Johannes 18:9-11)

Evangelist: Auf daß das Wort erfüllet würde, welches er sagte: Ich habe der keine verloren, die du mir gegeben hast. Da hatte Simon Petrus ein Schwert und zog es aus und schlug nach des Hohenpriesters Knecht und hieb ihm sein recht Ohr ab; und der Knecht hieß Malchus. Da sprach Jesus zu Petro:

Jesus: Stecke dein Schwert in die Scheide! Soll ich den Kelch nicht trinken, den mir mein Vater gegeben hat?

Evangelist: Opdat het woord vervuld werd, dat Hij gesproken had: Wie Gij Mij gegeven hebt, uit hen heb Ik niemand laten verloren gaan. Simon Petrus dan, die een zwaard had, trok het, en hij trof de slaaf van de hogepriester en sloeg hem het rechteroor af; de naam nu van de slaaf was Malchus. Jezus dan zeide tot Petrus:
Jezus: Steek het zwaard in de schede; de beker, die de Vader Mij gegeven heeft, zou Ik die niet drinken?

Nr. 5 Koraal

(De gemeente belijdt haar geloof. Tevens wordt hier het deel van het verhaal afgesloten dat zich afspeelt in de hof Gethsemane.)

Dein Will gescheh, Herr Gott, zugleich
Auf Erden wie im Himmelreich.
Gib uns Geduld in Leidenszeit,
Gehorsam sein in Lieb und Leid;
Wehr und steur allem Fleisch und Blut,
Das wider deinen Willen tut!

Uw wil geschiede, Heer God, zowel
op aarde als in het hemelrijk.
Geef ons geduld in de tijd van het lijden,
gehoorzaamheid in lief en leed;
Weerstreef en bestrijd alle vlees en bloed,
dat tegen uw wil in handelt.

Nr. 6 Recitatief

*(Johannes 18:12-14)
(Jezus voor de hogepriesters)*

Evangelist: Die Schar aber und der Oberhauptmann und die Diener der Juden nahmen Jesum und bunden ihn und führeten ihn, aufs erste zu Hannas, der war Kaiphas Schwäher, welcher des Jahres Hoherpriester war. Es war aber Kaiphas, der den Juden riet, es wäre gut, daß ein Mensch würde umbracht für das Volk.

Evangelist: De afdeling soldaten dan en de overste en de dienaars der Joden namen Jezus gevangen, boeiden Hem, en brachten Hem eerst voor Annas, want hij was de schoonvader van Kajafas, die dat jaar hogepriester was; en Kajafas was het, die de Joden de raad had gegeven: Het is nuttig, dat één mens sterft ten behoeve van het volk.

Nr. 7 Aria (alt)

(Commentaar: het bezingen van de worsteling om los te komen van wroeging over haar zonden.)

Von den Stricken meiner Sünden
Mich zu entbinden,
Wird mein Heil gebunden.
Mich von allen Lasterbeulen
Völlig zu heilen,
Läßt er sich verwunden. (Da capo.)

Om mij van uit de boeien van mijn zonden
los te maken,
wordt mijn Heiland vastgebonden.
Om mij van alle gezwollen van mijn slechtheid
volledig te genezen,
laat Hij zich verwonden.

Nr. 8 Recitatief

(Johannes 18:15a)

Evangelist: Simon Petrus aber folgte Jesu nach und ein ander Jünger.

Evangelist: En Simon Petrus en een andere discipel volgden Jezus.

Nr. 9 Aria (sopraan)

(Commentaar: op luchtige wijze wordt haar volgzaamheid aan Jezus bezongen. Ze wordt meegesleept door de Goddelijke liefde.)

Ich folge dir gleichfalls mit freudigen Schritten
Und lasse dich nicht,
Mein Leben, mein Licht.
Befördre den Lauf
Und höre nicht auf,
Selbst an mir zu ziehen,
zu schieben, zu bitten. (Da capo.)

Ik volg U eveneens met vreugdevolle schreden
en verlaat u niet,
mijn leven, mijn licht.
Begunstig mijn pad
en houd niet op
zelf aan mij te trekken,
me bij te sturen, me aan te sporen.

Nr. 10 Recitatief

(Johannes 18 : 15b-23)

Evangelist: Derselbige Jünger war dem Hohenpriester bekannt und ging mit Jesu hinein in des Hohenpriesters Palast. Petrus aber stund draußen vor der Tür. Da ging der andere Jünger, der dem Hohenpriester bekannt war, hinaus und redete mit der Türhüterin und führete Petrum hinein. Da sprach die Magd, die Türhüterin, zu Petro: **Ancilla:** Bist du nicht dieses Menschen Jünger einer? **Evangelist:** Er sprach: **Petrus:** Ich bins nicht! **Evangelist:** Es stunden aber die Knechte und Diener und hatten ein Kohlfeu'r gemacht (denn es war kalt) und wärmeten sich. Petrus aber stund bei ihnen und wärmete sich. Aber der Hohepriester fragte Jesum um seine Jünger und um seine Lehre. Jesus antwortete ihm: **Jesus:** Ich habe frei, öffentlich geredet vor der Welt. Ich habe allezeit gelehret in der Schule und in dem Tempel, da alle Juden zusammenkommen, und habe nichts im Verborgnen geredt. Was fragest du mich darum? Frage die darum, die gehöret haben, was ich zu ihnen geredet habe! Siehe, dieselbigen wissen, was ich gesaget habe! **Evangelist:** Als er aber solches redete, gab der Diener

einer, die dabeistunden, Jesu einen Backenstreich und sprach:

Servus: Solltest du dem Hohenpriester also antworten?

Evangelist: Jesus aber antwortete:

Jesus: Hab ich übel geredt, so beweise es, daß es böse sei, hab ich aber recht geredt, was schlägest du mich?

Nr. 11 Koraal

(De gemeente stelt de vraag: 'wie heeft u zo geslagen?' In het tweede couplet is het antwoord: 'ik en mijn zonden'. De gemeente verklaart dat zij de oorzaak is van het leed dat Jezus overkomt.)

Wer hat dich so geschlagen,
Mein Heil, und dich mit Plagen
So übel zugericht'?
Du bist ja nicht ein Sünder,
Wie wir und unsre Kinder,
Von Missetaten weißt du nicht.

Wie heeft U zo geslagen,
mijn Heiland, en U met plagen
zoveel kwaad gedaan?
Gij zijt toch immers geen zondaar,
zoals wij en onze kinderen;
van euvel daden weet Gij niet.

Ich, ich und meine Sünden,
Die sich wie Körnlein finden
Des Sandes an dem Meer,
Die haben dir erreget
Das Elend, das dich schläget,
Und das betrübte Marterheer.

Ik, ik en mijn zonden
die zich als de korrels van het zand
aan zee laten vinden,
dÍe hebben U toch
de ellende berokkend, die U treft,
en de droevige schare van martelaren.

Nr. 12a Recitatief

(Johannes 18:24-27, Mattheüs 26:75)

Evangelist: Und Hannas sandte ihn gebunden zu dem Hohenpriester Kaiphas. Simon Petrus stund und wärmete sich; da sprachen sie zu ihm:

Evangelist: Annas dan zond Hem geboeid naar Kajafas, de hogepriester. En Simon Petrus stond zich te warmen. Zij zeiden dan tot hem:

Nr. 12b Koor

(Het koor is het gewone volk dat Petrus ontmaskert. Eerst wat aarzelend en nog vriendelijk, maar allengs zekerder van haar zaak.)

Bist du nicht seiner Jünger einer?

Gij behoort toch ook niet tot zijn discipelen?

Nr. 12c Recitatief

Evangelist: Er leugnete aber und sprach:

Petrus: Ich bins nicht!

Evangelist: Spricht des Hohenpriesters Knecht' einer, ein Gefreundter des, dem Petrus das Ohr abgehauen hatte:

Servus: Sahe ich dich nicht im Garten bei ihm?

Evangelist: Da verleugnete Petrus abermal, und alsobald krähete der Hahn. Da gedachte Petrus an die Worte Jesu und ging hinaus und weinete bitterlich.

Nr. 13 Aria (tenor)

(Commentaar: een schildering van Petrus' wroeging en wanhoop.)

Ach, mein Sinn,
Wo willst du endlich hin,
Wo soll ich mich erquicken?
Bleib ich hier,
Oder wünsch ich mir
Berg und Hügel auf den Rücken?
Bei der Welt ist gar kein Rat,
Und im Herzen
Stehn die Schmerzen
Meiner Missetat,
Weil der Knecht den Herrn verleugnet hat.

Evangelist: Hij ontkende het en zeide:

Petrus: Ik niet!

Evangelist: Een der slaven van de hogepriester, een verwant van hem, wiens oor Petrus had afgeslagen, zeide:

Dienaar: Zag ik u niet in de hof met Hem?

Evangelist: Petrus dan ontkende het wederom en terstond daarop kraaide een haan. Daarop herinnerde Petrus zich de woorden van Jezus en ging naar buiten en weende bitter.

Nr. 14 Koraal

(De gemeente is zich bewust van de schuld van Petrus en betreft die op haarzelf. De gemeenteleden beseffen dat ze in dezelfde zonde als Petrus kunnen vervallen en vragen daarvoor behoed te worden. Het koor sluit hiermee het tafereel voor de Hogepriesters af.)

Petrus, der nicht denkt zurück,
Seinen Gott verneinet,
Der doch auf ein' ernsten Blick
Bitterlichen weinet.

Petrus, die het zich niet herinnert,
verloochent zijn God,
maar bij een ernstige blik
moet hij toch bitter wenen.

Jesu, blicke mich auch an,
Wenn ich nicht will büßen;
Wenn ich Böses hab getan,
Rühre mein Gewissen!

Jezus, kijk mij ook zo aan,
als ik niet wil boeten;
als ik kwaad gedaan heb,
raak dan mijn geweten aan!

PAUZE

Deel 2

Nr. 15 Koraal

Christus, der uns selig macht,
Kein Bös' hat begangen,
Der ward für uns in der Nacht
Als ein Dieb gefangen,
Geführt vor gottlose Leut
Und fälschlich verklaget,
Verlacht, verhöhnt und verspeit,
Wie denn die Schrift saget.

Nr. 16a Recitatief

*(Johannes 18:28-36)
(Jezus voor Pilatus)*

Evangelist: Da führeten sie Jesum von Kaiphas vor das Richthaus, und es war frühe. Und sie gingen nicht in das Richthaus, auf daß sie nicht unrein würden, sondern Ostern essen möchten. Da ging Pilatus zu ihnen heraus und sprach:
Pilatus: Was bringet ihr für Klage wider diesen Menschen?
Evangelist: Sie antworteten und sprachen zu ihm:

Nr. 16b Koor

(Het koor is hier in de rol van de Joden. Druk gesticulerend dat als Jezus geen boosdoener zou zijn zij hem niet aan Pilatus zouden overleveren.)

Wäre dieser nicht ein Übeltäter, wir hätten dir ihn nicht überantwortet.

Indien Hij geen boosdoener was, zouden wij Hem niet aan u overgeleverd hebben.

Nr. 16c Recitatief

Evangelist: Da sprach Pilatus zu ihnen:
Pilatus: So nehmet ihr ihn hin und richtet ihn nach eurem Gesetze!
Evangelist: Da sprachen die Juden zu ihm:

Evangelist: Pilatus dan zeide tot hen:
Pilatus: Neemt gij Hem en oordeelt Hem naar uw wet.
Evangelist: De Joden dan zeiden tot hem:

Nr 16d Koor

(Het koor nog in de rol van de Joden en geeft feitelijk Jezus zijn eerste doodvonnis. 'Wij mogen het niet, maar doen jullie het maar'.)

Wir dürfen niemand töten.

Het is ons niet geoorloofd iemand ter dood te brengen.

Nr 16e Recitatief

Evangelist: Auf daß erfüllet würde das Wort Jesu, welches er sagte, da er deutete, welches Todes er sterben würde. Da ging Pilatus wieder hinein in das Richthaus und rief Jesu und sprach zu ihm:
Pilatus: Bist du der Juden König?
Evangelist: Jesus antwortete:
Jesus: Redest du das von dir selbst, oder habens dir andere von mir gesagt?
Evangelist: Pilatus antwortete:
Pilatus: Bin ich ein Jude? Dein Volk und die Hohenpriester haben dich mir überantwortet; was hast du getan?
Evangelist: Jesus antwortete:
Jesus: Mein Reich ist nicht von dieser Welt; wäre mein Reich von dieser Welt, meine Diener würden darob kämpfen, daß ich den Juden nicht überantwortet würde; aber nun ist mein Reich nicht von dannen.

Evangelist: Opdat het woord van Jezus vervuld werd, dat Hij gezegd had, aanduidende, welke dood Hij sterven zou.
Pilatus dan keerde terug in het gerechtsgebouw en riep Jezus en zeide tot Hem:
Pilatus: Zijt Gij de Koning der Joden?
Evangelist: Jezus antwoordde:
Jezus: Zegt gij dit uit uzelf of hebben anderen u over Mij gesproken?
Evangelist: Pilatus antwoordde:
Pilatus: Ben ik soms een Jood? Uw volk en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd; wat hebt Gij gedaan?
Evangelist: Jezus antwoordde:
Jezus: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was zouden mijn dienars gestreden hebben opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier.

Nr. 17 Koraal

(De gemeente als buitenstaanders, vol bewondering en bescheiden, zingt haar lof tot de Koning (Jezus).)

Ach großer König, groß zu allen Zeiten,
Wie kann ich gnugsam diese Treu ausbreiten?
Keins Menschen Herze mag indes ausdenken,
Was dir zu schenken.
Ich kanns mit meinen Sinnen nicht erreichen,
Womit doch dein Erbarmen zu vergleichen.
Wie kann ich dir denn deine Liebestaten
Im Werk erstatten?

O grote Koning, groot te allen tijde,
hoe kan ik deze trouw voldoende verspreiden?
Geen mensenhart kan toch bedenken,
wat U te schenken.
Ik kan er met mijn verstand niet bij
waarmee Uw ontferming toch te vergelijken is.
Hoe kan ik U dan uw liefdesdaden
in mijn werken terugbetalen?

Nr. 18a Recitatief

(Johannes 18:37 - 19:1)

Evangelist: Da sprach Pilatus zu ihm:
Pilatus: So bist du dennoch ein König?
Evangelist: Jesus antwortete:
Jesus: Du sagsts, ich bin ein König. Ich bin dazu geboren und in die Welt kommen, daß ich die Wahrheit zeugen soll. Wer aus der Wahrheit ist, der höret meine Stimme.
Evangelist: Spricht Pilatus zu ihm:
Pilatus: Was ist Wahrheit?
Evangelist: Und da er das gesaget, ging er wieder hinaus zu den Juden und spricht zu ihnen:
Pilatus: Ich finde keine Schuld an ihm. Ihr habt aber eine Gewohnheit, daß ich euch einen losgebe; wollt ihr nun, daß ich euch der Juden König losgebe?
Evangelist: Da schrieen sie wieder allesamt und sprachen:

Nr. 18b Koor

(Geschreeuw van een opgewonden volksmenigte, de Joden verkiezen Barabbas.)

Nicht diesen, sondern Barrabam!

Hem niet, maar Barabbas!

Nr. 18c Recitatief

Evangelist: Barrabas aber war ein Mörder. Da nahm Pilatus Jesum und geißelte ihn.

Evangelist: En Barabbas was een rover. Toen nam dan Pilatus Jezus en liet Hem geselen.

Nr. 19 Arioso (bas)

(Commentaar: hoe het lijden van Jezus de weg naar de hemel openlegt.)

Betrachte, meine Seel, mit ängstlichem Vergnügen,
Mit bitterer Lust und halb beklemmtem Herzen
Dein höchstes Gut in Jesu Schmerzen,
Wie dir auf Dornen, so ihn stechen,
Die Himmelsschlüsselblumen blühn!
Du kannst viel süße Frucht von seiner Wermut brechen,
Drum sieh ohn Unterlaß auf ihn!

Beschouw, mijn ziel, met angstig genoeg,
met bittere vreugde en half beklemd hart,
je hoogste goed in Jezus' smarten,
hoe voor jou op de doornen, die hem steken
de hemel-sleutelbloemen bloeien!
Je kunt vele zoete vruchten van zijn bitterheid plukken,
houdt Hem daarom zonder onderbreking in het oog.

Nr. 20 Aria (tenor)

(Commentaar: legt er nog een schepje boven op ten opzichte van de vorige aria.)

Erwäge, wie sein blutgefärbter Rücken
In allen Stücken
Dem Himmel gleiche geht,
Daran, nachdem die Wasserwogen
Von unsrer Sündflut sich verzogen,
Der allerschönste Regenbogen
Als Gottes Gnadenzeichen steht! Da capo.

Bedenk, hoe Zijn door bloed gekleurde rug
in alle opzichten
met de hemel overeenstemt,
waaraan, nadat de watergolven
van onze zondvloed zich hebben teruggetrokken,
de allermooiste regenboog
als Gods genadeteken staat!

Nr. 21a Recitatief

(Johannes 19:2-12a)

Evangelist: Und die Kriegsknechte flochten eine Krone von Dornen und setzten sie auf sein Haupt und legten ihm ein Purpurkleid an und sprachen:

Evangelist: En de soldaten vlochten een kroon van doornen, zetten die op zijn hoofd en deden Hem een purperen kleed om, en zij traden op Hem toe en zeiden:

Nr. 21b Koor

(Het koor (weer in de rol van de menigte Joden) geeft een spottende groet aan Jezus. Sarcastisch huldigen ze Jezus als Koning. Een duivels tafereel.)

Sei gegrüßet, lieber Judenkönig!

Gegroet, Koning der Joden!

Nr. 21c Recitatief

Evangelist: Und gaben ihm Backenstreiche. Da ging Pilatus

Evangelist: En zij gaven Hem slagen in het gelaat. En Pilatus

wieder heraus und sprach zu ihnen:

Pilatus: Sehet, ich führe ihn heraus zu euch, daß ihr erkennet, daß ich keine Schuld an ihm finde.

Evangelist: Also ging Jesus heraus und trug eine Dornenkroon und Purpurkleid. Und er sprach zu ihnen:

Pilatus: Sehet, welch ein Mensch!

Evangelist: Da ihn die Hohenpriester und die Diener sahen, schriegen sie und sprachen:

Nr. 21d Koor

(Het koor blijft in de rol van de menigte Joden en schreeuwt om een vonnis: de kruisiging van Jezus.)

Kreuzige, kruuzige!

Nr. 21e Recitatief

Evangelist: Pilatus sprach zu ihnen:

Pilatus: Nehmet ihr ihn hin und kruuziget ihn; denn ich finde keine Schuld an ihm!

Evangelist: Die Joden antwoordeten ihm:

Nr. 21f Koor

(De Joden reageren hard en koud: wij hebben een wet! En volgens die wet moet hij sterven! Ze laten zich gaan in haat en afschuw.)

Wir haben ein Gesetz, und nach dem Gesetz soll er sterben; denn er hat sich selbst zu Gottes Sohn gemacht.

Nr. 21g Recitatief

Evangelist: Da Pilatus das Wort hörete, fürchtet’ er sich noch mehr und ging wieder hinein in das Richthaus und spricht zu Jesu:

Pilatus: Von wannen bist du?

Evangelist: Aber Jesus gab ihm keine Antwort. Da sprach Pilatus zu ihm:

Pilatus: Redest du nicht mit mir? Weißest du nicht, daß ich Macht habe, dich zu kruuzigen, und Macht habe, dich loszugeben?

Evangelist: Jesus anwortete:

Jesus: Du hättest keine Macht über mich, wenn sie dir nicht wäre von oben herab gegeven; darum, der mich dir überantworet hat, der hat’s größ’re Sünde.

Evangelist: Von dem an trachtete Pilatus, wie er ihn losließe.

kwam wederom naar buiten en zeide tot hen:

Pilatus: Zie, ik breng Hem voor u naar buiten, opdat gij weet, dat ik geen schuld in Hem vind.

Evangelist: Jezus dan kwam naar buiten met de doornen-kroon en het purperen kleed. En hij zeide tot hen:

Pilatus: Zie, de mens!

Evangelist: Toen dan de hogepriesters en hun dienaars Hem zagen, schreeuwden zij en zeiden:

Kruisigen, kruisigen!

Evangelist: Pilatus zeide tot hen:

Pilatus: Neemt gij Hem en kruisigt Hem want ik vind geen schuld in Hem.

Evangelist: De Joden antwoordden hem:

Wij hebben een wet en naar die wet moet Hij sterven, want Hij heeft Zichzelf Gods Zoon gemaakt.

Evangelist: Toen Pilatus dan dit woord hoorde, werd hij nog meer bevreesd, en hij ging weder het gerechtsgebouw binnen en zeide tot Jezus:

Pilatus: Waar zijt Gij vandaan?

Evangelist: Maar Jezus gaf hem geen antwoord. Pilatus dan zeide tot Hem:

Pilatus: Spreekt Gij niet tot mij? Weet Gij niet, dat ik macht heb U los te laten, maar ook macht om U te kruisigen?

Evangelist: Jezus antwoordde:

Jezus: Gij zoudt geen macht tegen Mij hebben indien het u niet van boven gegeven ware: daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd groter zonde.

Evangelist: Van toen af trachtte Pilatus Hem los te laten.

Nr. 22 Koraal

(De gemeente onderbreekt even het verhaal met een meditatief koraal en bezingt hoe Jezus’ gevangenschap haar bevrijdt.)

Durch dein Gefängnis, Gottes Sohn,
Muß uns die Freiheit kommen;
Dein Kerker ist der Gnadenthron,
Die Freistatt aller Frommen;
Denn gingst du nicht die Knechtschaft ein,
Müßt unsre Knechtschaft ewig sein.

Door Uw gevangenschap, zoon van God,
moet voor ons de vrijheid komen;
Uw kerker is de genadetroon,
de vrijplaats voor alle vromen;
Want als Gij niet de knechtschap was aangegaan,
had onze knechtschap eeuwig moeten zijn.

Nr. 23a Recitatief

(Johannes 19:12b-17)

Evangelist: Die Joden aber schriegen und sprachen:

Evangelist: Maar de Joden schreeuwden en zeiden:

Nr. 23b Koor

(De Joden dreigen Pilatus, nu met de Romeinse keizer.)

Lässest du diesen los, so bist du des Kaisers Freund nicht;
denn wer sich zum Könige machet, der ist wider den Kaiser.

Indien gij deze loslaat, zijt gij geen vriend van de keizer;
een ieder, die zich koning maakt, verzet zich tegen de keizer.

Nr. 23c Recitatief

Evangelist: Da Pilatus das Wort hörete, führete er Jesum heraus und satzte sich auf den Richtstuhl, an der Stätte, die da heißet: Hochpflaster, auf Ebräisch aber: Gabbatha. Es war aber der Rüsttag in Ostern um die sechste Stunde, und er spricht zu den Juden:

Evangelist: Pilatus dan hoorde deze woorden en hij liet Jezus naar buiten brengen en zette zich op de rechterstoel, op de plaats, genaamd Litostrótos, in het Hebreeuws Gabbata. En het was Voorbereiding voor het Pascha, ongeveer het zesde uur, en hij zeide tot de Joden:

Pilatus: Sehet, das ist euer König!

Evangelist: Sie schriegen aber:

Nr. 23d Koor

(De woede van de Joden stijgt nu ten top: weg! weg! met hem!)

Weg, weg mit dem, kreuzige ihn!

Nr. 23e Recitatief

Evangelist: Spricht Pilatus zu ihnen:

Pilatus: Soll ich euren König kruuzigen?

Evangelist: Die Hohenpriester antwoordeten:

Nr. 23f Koor

(Het koor in de rol van de hogepriesters: Wij hebben geen andere Koning dan de Romeinse Keizer!)

Wir haben keinen König denn den Kaiser.

Pilatus: Zie, uw koning!

Evangelist: Zij dan schreeuwden:

Weg met Hem! Weg met Hem! Kruisig Hem!

Evangelist: Pilatus zeide tot hen:

Pilatus: Moet ik uw koning kruisigen?

Evangelist: De hogepriesters antwoordden:

Wij hebben geen koning, alleen de keizer!

Nr. 23g Recitatief

Evangelist: Da überantwortete er ihn, daß er gekreuziget würde. Sie nahmen aber Jesum und führeten ihn hin. Und er trug sein Kreuz und ging hinaus zur Stätte, die da heißet Schädelstätt, welche heißet auf Ebräisch: Golgatha.

Evangelist: Toen gaf hij Hem aan hen over om gekruisigd te worden. Zij dan namen Jezus en voerden hem heen, en Hij, zelf zijn kruis dragende, ging naar de zogenaamde Schedelplaats, in het Hebreeuws genaamd Golgota.

Nr. 24 Aria (bas) met koor

(Commentaar: een oproep aan de volgelingen om naar Golgotha te gaan, waar ‘uw welzijn zal bloeien’. Het koor beantwoordt de vraag in de rol van volgelingen.)

Eilt, ihr angefochtenen Seelen,
Geht aus euren Marterhöhlen,
Eilt – Wohin? – nach Golgatha!
Nehmet an des Glaubens Flügel,
Flieht – Wohin? – zum Kreuzeshügel,
Eure Wohlfahrt blüht allda! (Da capo.)

Haast u, zwaar beproefde zielen,
verlaat uw martelaarsholen.
Haast u – Waarheen?– naar Golgotha!
Gebruik de vleugels van het geloof,
vlucht – Waarheen?– naar de heuvel van het kruis,
uw welzijn bloeit aldaar.

Nr. 25a Recitatief

*(Johannes 19:18-22)
(Kruisiging en de dood)*

Evangelist: Allda kruuzigten sie ihn, und mit ihm zween andere zu beiden Seiten, Jesum aber mitten inne. Pilatus aber schrieb eine Überschrift und satzte sie auf das Kreuz, und war geschrieben: «Jesus von Nazareth, der Juden König». Diese Überschrift lasen viel Juden, denn die Stätte war nahe bei der Stadt, da Jesus gekreuziget ist. Und es war geschrieben auf hebräische, griechische und lateinische Sprache. Da sprachen die Hohenpriester der Juden zu Pilato:

Evangelist: Daar kruisigden zij Hem, en met Hem twee anderen, aan weerszijden één, en Jezus in het midden. En Pilatus liet ook een opschrift schrijven en op het kruis plaatsen; er was geschreven: «Jezus, de Nazoreeër, de Koning der Joden». Dit opschrift dan lasen vele der Joden; want de plaats, waar Jezus gekruisigd werd, was dicht bij de stad, en het was geschreven in het Hebreeuws, in het Latijn en in het Grieks. De overpriesters der Joden dan zeiden tot Pilatus:

Nr. 25b Koor

(Het koor in de rol van de hogepriesters: wij zijn niet tevreden met dat opschrift: ‘geef hem niet de naam van onze Koning’.)

Schreibe nicht: der Juden König, sondern daß er gesaget habe: Ich bin der Juden König.

Schrijf niet: De Koning der Joden, maar dat Hij gezegd heeft: Ik ben de Koning der Joden.

Nr. 25c Recitatief

Evangelist: Pilatus antwoordet:

Pilatus: Was ich geschrieben habe, das habe ich geschrieben.

Evangelist: Pilatus antwoordde:

Pilatus: Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven.

Nr. 26 Koraal

(De gemeente beziet al het gebeurde en brengt het naar de sfeer van het geloof. Liefdevol en mild wordt de betekenis van het lijden van Jezus aan het kruis bezongen.)

In meines Herzens Grunde,
Dein Nam und Kreuz allein
Funkelt all Zeit und Stunde,
Drauf kann ich fröhlich sein.
Erschein mir in dem Bilde
Zu Trost in meiner Not,
Wie du, Herr Christ, so milde,
Dich hast geblut’ zu Tod!

In de grond van mijn hart
fonkelt iedere tijd en uur
Uw naam en kruis alleen,
daarom kan ik vrolijk zijn.
Verschijn mij in een visioen,
tot troost in mijn nood
hoe Gij, Heer Christus, zo mild
Uzelf hebt laten doodbloeden.

Jezus aan het kruis Nr. 27a Recitatief

(Johannes 19, 23-37; Mattheüs 27, 51-52)

Evangelist: Die Kriegsknechte aber, da sie Jesum gekreuziget hatten, nahmen seine Kleider und machten vier Teile, einem jeglichen Kriegesknechte sein Teil, dazu auch den Rock. Der Rock aber war ungenähet, von oben an gewürket durch und durch. Da sprachen sie untereinander:

Nr. 27b Koor

(Het koor hier in de rol van de soldaten. Ze lachen en rammelen met de dobbelstenen, ze zijn grof en ongevoelig voor het lot van Jezus.)

Lasset uns den nicht zerteilen, sondern darum losen, wes er sein soll.

Nr. 27c Recitatief

Evangelist: Auf daß erfüllet würde die Schrift, die da saget: «Sie haben meine Kleider unter sich geteilet und haben über meinen Rock das Los geworfen.» Solches taten die Kriegesknechte. Es stund aber bei dem Kreuze Jesu seine Mutter und seiner Mutter Schwester, Maria, Kleophas Weib, und Maria Magdalena. Da nun Jesus seine Mutter sahe und den Jünger dabei stehen, den er lieb hatte, spricht er zu seiner Mutter:

Jesus: Weib, siehe, das ist dein Sohn!

Evangelist: Darnach spricht er zu dem Jünger:

Jesus: Siehe, das ist deine Mutter!

Evangelist: Toen dan de soldaten Jezus gekruisigd hadden, namen zij zijn klederen en maakten daarvan vier delen, voor iedere soldaat één deel, en zijn onderkleed. Dit kleed nu was zonder naad, aan één stuk geweven. Zij zeiden dan tot elkander:

Laten wij dit niet scheuren, maar erom loten, voor wie het zijn zal;

Evangelist: Zodat het schriftwoord vervuld werd: «Zij hebben mijn klederen onder elkander verdeeld en overmijn kleding hebben zij het lot geworpen». Dit hebben dan de soldaten gedaan. En bij het kruis van Jezus stonden zijn moeder en de zuster zijner moeder, Maria van Klopas en Maria van Magdala. Toen dan Jezus zijn moeder zag en de discipel, die Hij liefhad, bij haar staande zeide Hij tot zijn moeder:

Jezus: Vrouw, zie, uw zoon.

Evangelist: Daarna zeide Hij tot de discipel:

Jezus: Zie, uw moeder.

Nr. 28 Koraal

(De gemeente en beziet het geheel. Ze zingen liefdevol en zorgzaam: Jezus geeft als laatste daad zijn moeder iemand (een jongen) om voor te zorgen en een jongen een moeder.)

Er nahm alles wohl in acht
In der letzten Stunde,
Seine Mutter noch bedacht,
Setzt ihr ein' Vormunde.
O Mensch, mache Richtigkeit,
Gott und Menschen liebe,
Stirb darauf ohn alles Leid
Und dich nicht betrübe!

Hij droeg zorg voor alles
op het laatste moment,
Zo bedacht Hij nog zijn moeder,
en gaf haar een voogd.
O mens, breng alles op orde,
heb God en mensen lief,
sterf dan zonder enig lijden
en wees niet bedroefd!

Nr. 29 Recitatief

(Johannes 19:27b-30a)

Evangelist: Und von Stund an nahm sie der Jünger zu sich. Darnach, als Jesus wußte, daß schon alles vollbracht war, daß die Schrift erfüllet würde, spricht er:

Jesus: Mich dürstet!

Evangelist: Da stund ein Gefäße voll Essigs. Sie fülleten aber einen Schwamm mit Essig und legten ihn um einen Isopen und hielten es ihm dar zum Munde. Da nun Jesus den Essig genommen hatte, sprach er:

Jesus: Es ist vollbracht!

Nr. 30 Aria (alt)

(Commentaar: Het verdrietigste moment, maar er daalt een grote rust over ons neer. De menigte zwijgt en Jezus is even alleen met God.)

Es ist vollbracht!
O Trost für die gekränkten Seelen!
Die Trauernacht
Läßt nun die letzte Stunde zählen.
Der Held aus Juda siegt mit Macht
Und schließt den Kampf.
Es ist vollbracht!

Het is volbracht!
O troost voor de geprangde zielen!
De nacht van treurnis
laat het laatste uur slaan.
De Held uit Juda zegeviert machtig
en beslist de strijd.
Het is volbracht!

Nr. 31 Recitatief

(Johannes 19:30b)

Evangelist: Und neiget das Haupt und verschied.

Evangelist: En Hij boog het hoofd en gaf de geest.

Nr. 32 Aria (bas) met koraal

Mein teurer Heiland, laß dich fragen,
Jesu, der du warest tot,
Da du nunmehr ans Kreuz geschlagen
Und selbst gesagt: Es ist vollbracht,
Lebest nun ohn Ende,
Bin ich vom Sterben frei gemacht?
In der letzten Todesnot,
Nirgend mich hinwende
Kann ich durch deine Pein und Sterben
Das Himmelreich ererben?
Ist aller Welt Erlösung da?
Als zu dir, der mich versühnt,
O du lieber Herre!
Du kannst vor Schmerzen zwar nichts sagen,
Gib mir nur, was du verdient,
Doch neigest du das Haupt
Und sprichst stillschweigend: ja.
Mehr ich nicht begehre!

Nr. 33 Recitatief

(Mattheüs: 27:51-52)

Evangelist: Und siehe da, der Vorhang im Tempel zerriß in zwei Stück von oben an bis unten aus. Und die Erde erbebet, und die Felsen zerrissen, und die Gräber täten sich auf, und stunden auf viel Leiber der Heiligen.

Nr. 34 Arioso (tenor)

(Commentaar: terwijl de donderende aardbeving nog doorklinkt, richt de solist de aandacht op zijn innerlijk. Alles wankelt. Hij vraagt zich af hoe hij moet reageren op het lijden van Jezus.)

Mein Herz, indem die ganze Welt
Bei Jesu Leiden gleichfalls leidet,
Die Sonne sich in Trauer kleidet,
Der Vorhang reißt, der Fels zerfällt,
Die Erde bebt, die Gräber spalten,
Weil sie den Schöpfer sehn erkalten,
Was willst du deines Ortes tun?

Nr. 35 Aria (sopraan)

(Commentaar: geeft antwoord op de vorige aria door een intens verdriet te bezingen: 'Uw Jezus is dood'.)

Zerfließe, mein Herze, in Fluten der Zähren
Dem Höchsten zu Ehren!
Erzähle der Welt und dem Himmel die Not:
Dein Jesus ist tot! Da capo.

Nr. 36 Recitatief

(Johannes 19:31-37)

Evangelist: Die Juden aber, dieweil es der Rüsttag war, daß nicht die Leichname am Kreuze blieben den Sabbath über (denn desselbigen Sabbaths Tag war sehr groß), baten sie Pilatum, daß ihre Beine gebrochen und sie abgenommen würden. Da kamen die Kriegsknechte und brachen dem ersten die Beine und dem andern, der mit ihm gekreuziget war. Als sie aber zu Jesu kamen, da sie sahen, daß er schon gestorben war, brachen sie ihm die Beine nicht; sondern der Kriegsknechte einer eröffnete seine Seite mit einem Speer, und alsobald ging Blut und Wasser heraus. Und der das gesehen hat, der hat es bezeuget, und sein Zeugnis ist wahr, und derselbige weiß, daß er die Wahrheit saget, auf daß ihr gläubet. Denn solches ist geschehen, auf daß die Schrift erfüllet würde: «Ihr sollet ihm kein Bein zerbrechen.» Und abermal spricht eine andere Schrift: «Sie werden sehen, in welchen sie gestochen haben!»

(Commentaar: De bas en de gemeente bezingen samen de verlossing die Jezus bewerkstelligd heeft. De solist stelt vragen: of de gelovige nu van stervenspijn bevrijd is; of de verlossing van de wereld nabij is. De gemeente antwoordt met buigend hoofd: 'ja, het werk is volbracht. Hij leeft nu eeuwig'.)

Mijn dierbare Heiland, laat ik U vragen,
Jezus, Gij die gestorven was,
Nu Gij daar aan het kruis geslagen bent
en zelf gezegd heeft: Het is volbracht,
leeft nu zonder einde
Ben ik van de sterfelijkheid bevrijd?
In de laatste doodsnood
wend ik mij nergens anders heen
Kan ik door Uw pijn en sterven
het hemelrijk beërven?
Is er verlossing voor de hele wereld?
dan tot U, die mij verzoent,
o, Gij lieve Heer!
Gij kunt van de pijn weliswaar niets zeggen,
Geef mij slechts, wat Gij verdiend hebt
maar Gij neigt het hoofd
en zegt stilzwijgend: ja.
meer begeer ik niet!

Evangelist: En zie, het voorhangsel van de tempel scheurde van boven tot beneden in tweeën, en de aarde beefde, en de rotsen scheurden, en de graven gingen open en vele lichamen der ontslapen heiligen werden opgewekt.

Mijn hart, terwijl de hele wereld
bij het lijden van Jezus eveneens lijdt,
de zon zich in treurnis kleedt
het voorhangsel scheurt, de rots uiteenvalt,
de aarde beeft, de graven splijten,
omdat zij de Schepper koud zien worden,
wat wil jij in jouw plaats doen?

Vloei uiteen, mijn hart, in stromen van tranen
om de Hoogste te eren!
Vertel aarde en hemel de rampspoed:
je Jezus is dood!

Evangelist: De Joden dan, daar het Voorbereiding was en de lichamen niet op sabbat aan het kruis mochten blijven (want de dag van die sabbat was groot) vroegen Pilatus, dat hun benen gebroken en zij weggenomen zouden worden. De soldaten dan kwamen en braken de benen van de eerste en van de andere, die met Hem gekruisigd waren; maar toen zij bij Jezus gekomen waren en zagen, dat Hij reeds gestorven was, braken zij zijn benen niet, maar een van de soldaten stak met een speer in zijn zijde en terstond kwam er bloed en water uit. En die het gezien heeft, heeft ervan getuigd en zijn getuigenis is waarachtig en hij weet, dat hij de waarheid spreekt, opdat ook gij gelooft. Want dit is geschied, opdat het schriftwoord zou vervuld worden: «Geen been van Hem zal verbrijzeld worden». En weder zegt een ander schriftwoord: «Zij zullen zien op Hem, die zij doorstoken hebben».

Nr. 37 Koraal

(De gemeente sluit met dit koraal het tafereel van de kruisiging af. De volgzaamste gemeente roept Christus aan in zijn lijden en wil hem dankoffers schenken)

O hilf, Christe, Gottes Sohn,
Durch dein bitter Leiden,
Daß wir dir stets untertan
All Untugend meiden,
Deinen Tod und sein Ursach
Fruchtbarlich bedenken,
Dafür, wiewohl arm und schwach,
Dir Dankopfer schenken.

Nr. 38 Recitatief

*(Johannes 19:38-42)
(Jezus' graflegging)*

Evangelist: Darnach bat Pilatum Joseph von Arimathia, der ein Jünger Jesu war (doch heimlich, aus Furcht vor den Juden), daß er möchte abnehmen den Leichnam Jesu. Und Pilatus erlaubete es. Derwegen kam er und nahm den Leichnam Jesu herab. Es kam aber auch Nikodemus, der vormals bei der Nacht zu Jesu kommen war, und brachte Myrrhen und Aloen untereinander, bei hundert Pfunden. Da nahmen sie den Leichnam Jesu, und bunden ihn in leinen Tücher mit Spezereien, wie die Juden pflegen zu begraben. Es war aber an der Stätte, da er gekreuziget ward, ein Garte, und im Garten ein neu Grab, in welches niemand je geleget war. Dasselbst hin legten sie Jesum, um des Rüsttags willen der Juden, dieweil das Grab nahe war.

Nr. 39 Koor

(De volgelingen van Jezus nemen deel aan zijn graflegging. De dalende tonenreeks verbeeldt de graflegging. Hoor het zachte ploffen van de aardkluiten op de kist. Treurmuziek die troost brengt.)

Ruht wohl, ihr heiligen Gebeine,
Die ich nun weiter nicht beweine,
Ruht wohl und bringt auch mich zur Ruh!
Das Grab, so euch bestimmet ist
Und ferner keine Not umschließt,
Macht mir den Himmel auf und schließt
die Hölle zu. Da capo.

Nr. 40 Koraal

(Het slotkoraal. De gemeente zingt: Hij is wel dood maar we halen toch kracht uit zijn verhaal.)

Ach Herr, laß dein lieb Engelein
Am letzten End die Seele mein
In Abrahams Schoß tragen,
Den Leib in seim Schlafkämmerlein
Gar sanft ohn einge Qual und Pein
Ruhn bis am jüngsten Tage!
Alsdenn vom Tod erwecke mich,
Daß meine Augen sehen dich
In aller Freud, o Gottes Sohn,
Mein Heiland und Genadenthron!
Herr Jesu Christ, erhöre mich,
Ich will dich preisen ewiglich!

O help ons, Christus, Zoon van God,
door Uw bitter lijden
dat wij u steeds onderdanig
alle kwaad vermijden.
Dat wij uw dood en de oorzaak ervan
vruchtbaar gedenken,
en daarvoor, ofschoon wij arm en zwak zijn,
U dankoffers schenken.

Evangelist: En daarna vroeg Jozef van Arimatea, een discipel van Jezus (maar in het verborgen uit vrees voor de Joden) aan Pilatus het lichaam van Jezus te mogen nemen; en Pilatus stond het toe. Hij kwam dan en nam zijn lichaam weg. En ook kwam Nikodemus, die de eerste maal des nachts tot Hem gekomen was, en hij bracht een mengsel mede van mirre en aloë, ongeveer honderd pond. Zij namen dan het lichaam van Jezus en wikkelden het in linnen windsels met de specerijen, zoals het bij de Joden gebruikelijk is te begraven. En er was ter plaatse, waar Hij gekruisigd was, een hof en in die hof een nieuw graf, waarin nog nooit iemand was bijgezet; daar dan legden zij Jezus neder wegens de Voorbereiding der Joden, omdat het graf dichtbij was.

Rust zacht, gij heilig gebeente
dat ik nu verder niet beweene.
Rust zacht en breng ook mij tot rust!
Het graf, zoals het voor U is bestemd
en dat verder geen ramspoed bevat,
maakt voor mij de hemel open
en sluit de toegang tot de hel.

Ach Heer, laat Uw lieve engeltjes
aan het eind mijn ziel
naar Abrahams schoot brengen!
Laat mijn lichaam in zijn slaapkamertje
heel zacht, zonder kwellingen en pijn
rusten tot aan de jongste dag!
Wek mij dan op uit de dood,
opdat mijn ogen U mogen zien
in alle vreugde, o Zoon van God,
mijn Heiland en genadetroon!
Heer Jezus Christus, verhoor mij
ik zal U eeuwig prijzen!

Solisten

Geoffrey Degives (Evangelist)

September 1991, de Belgische Ardennen. Geoffrey studeerde aan het Koninklijk Conservatorium van Luik (bachelor in zang-uitvoering) en de twee Koninklijke Conservatoria van Brussel (masters in zang-uitvoering en zang-pedagogie). In 2009 werd hij toegelaten tot de Nationale Opera Academie in Amsterdam (master in opera). Hij werkte met dirigenten als Jacques Mercier (Orchestre National de Lorraine), Paul Dombrecht (Il Fondamento), Florian Benfer (Stockholm Bachsällskap), en vele anderen. Meer informatie: www.geoffreydegives.com

Arnout Lems (Christus; op 12 maart)

Bariton/regisseur Arnout Lems behaalde in 2002 een Master aan het Koninklijk Conservatorium bij Sasja Hunnago, Diane Forlano en Christina Deutekom. In dat zelfde jaar studeerde hij af in Metz bij Udo Reinemann. Op het moment wordt hij gecoacht door Ronald Klekamp.

Meer informatie:
www.arnoutlems.com
foto Marjolein Annegarn

Job Hubatka (Christus; op 13 maart)

Job Hubatka was zeventien, toen Nina Simone hem hoorde zingen. Ze vroeg hem: 'Do you want to become a musician?' Toen hij verbaasd 'nee' zei, antwoordde ze: 'you better think about it.' Geïnspireerd door 'the High Priestess of Soul', begon hij met jazz-zang aan het Koninklijk conservatorium in Den Haag. Aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam studeerde hij af met klassiek zang. Zijn hoofdvakdocenten waren Charles van Tassel en Udo Reinemann. Meer informatie: www.jobhubatka.nl

Frans Huijts (bariton-aria's)

Frans Huijts (bariton) studeerde zang aan het conservatorium van Maastricht en aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Tijdens het Concours de la mélodie Française in Parijs in april 1985 werd aan Frans Huijts de Prix Gabriel Fauré toegekend en in december 1987 was hij laureaat van het internationale Hugo Wolf Wettbewerf te Stuttgart. Hij werkte mee aan wereldpremières van diverse hedendaagse operaprodukties. Meer informatie: www.franshuijts.nl

Wendy Roobol (sopraan)

De Nederlandse sopraan Wendy Roobol studeerde zang bij Sasja Hunnago en Rita Dams. In mei 2004 studeerde zij af aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag.

Tijdens haar Masterstudie aan De Nieuwe Opera Academie (DNOA), die zij succesvol afsloot in juni 2006, specialiseerde zij zich in opera en werd zij o.a. gecoacht door Alexander Oliver.

Meer informatie: <http://www.wendyroobol.com>

Wendy's huidige coach is Jard van Nes. In november 2009 was Wendy laureaat bij het Presentatieconcert van de Stichting Nationale Vocalisten-presentatie. Wendy is een veelzijdige zangeres. Door haar soepele, heldere en warme geluid leent haar stem zich voor repertoire dat zich uitstrekt van vroege barok tot moderne muziek in zowel het opera- als het oratoriumgenre.

Jan Kullmann (countertenor)

Countertenor Jan Kullmann begon zijn muzikale carrière als koorzanger in de Jeugdcantorij Hösel. Naast zijn studie werktuigbouwkunde en economie richtte hij zich op klassieke zang. Aan het

Koninklijke Conservatorium in Den Haag volgde hij zang aan de afdeling voor oude muziek, welke hij in 2009 met succes afsloot. Zijn internationale recital-debuut vond plaats in de Kleine Filharmonische Zaal van St. Petersburg, Rusland, in samenwerking met Michael Chance en Musica Petropolitana.

Jan Kullmann is medeoprichter van en zanger in het solistenensemble Vox Luminis, dat regelmatig op festivals optreedt. De cd's van Vox

Luminis wonnen verschillende belangrijke prijzen voor klassieke muziek (bijvoorbeeld: "Gramophone recording of the year 2012", "Preis der deutschen Schallplattenkritik" en "Diapason D'OR"). Meer informatie: www.jan-kullmann.de

Arco Mandemaker (tenor-aria's)

Arco Mandemaker studeerde hoofdvak zang aan het Rotterdams Conservatorium bij Sylvia Schlüter en Maarten Koningsberger en hoofdvak koördirectie bij Barend Schuurman. Daarnaast nam hij deel aan masterclasses van o.a. Barbara Bonney, Hans-Peter Blochwitz, Carolyn Watkinson, Margreet Honig en Ian Bostridge. Na zijn zangstudie specialiseerde hij zich in de barokke uitvoeringspraktijk bij Howard Crook. Op dit moment wordt hij gecoacht door Jard van Nes. Meer informatie: www.arcomandemaker.nl

Concerto d'Amsterdam

Concerto d'Amsterdam is sinds vele jaren actief op de Nederlandse en buitenlandse podia. Zowel in eigen programma's als in samenwerking met koren. Daarbij worden hoge eisen gesteld aan de kwaliteit. Sinds 2012 is Stefano Rossi concertmeester van Concerto d'Amsterdam.

Naast het standaard repertoire werkte Concerto d'Amsterdam ook mee aan operaproducties op bijzondere locaties (King Arthur, Orfeo Aqua, Orfeo ed Euridice).

Verder speelt het orkest eigen producties in programma's met vocale en instrumentale solisten onder leiding van de eigen artistiek leider Stefano Rossi. Dit seizoen was dat een programma met onder andere het dubbelconcert voor viool, hobo en orkest van Bach en Händelaria's met Johanneke Zomer.

Meer informatie: www.concertodamsterdam.nl

Viool I:	Stefano Rossi, Jiska ter Bals, Seojin Kim
Viool II:	Hans Lub, Ruth Noyon, Noortje Zanen
Viola d'amore:	Stefano Rossi, Hans Lub
Altviool:	Niek Idema, Rachael Yates
Cello:	Saskia van der Wel, Wilma van der Wardt
Viola da gamba:	Wilma van der Wardt
Contrabas:	Jan Hollestelle
Fluit:	Marion Moonen, Clare Beesley
Hobo:	Hanna Lindeijer, Renata Duarte
Fagot:	Wouter Verschuren
Luit:	Elly van Munster
Orgel:	Vincent van Laar

Michel Khalifa

Michel Khalifa, geboren en getogen in Parijs, studeerde muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht. Hij doceert muziekgeschiedenis en muziek-esthetiek aan het Conservatorium van Amsterdam, verzorgt

concert-inleidingen voor onder meer het Holland Festival en het Rotterdams Philharmonisch Orkest en begeleidt muziekkreizen.

Van 2004 tot 2008 schreef hij recensies en interviews voor Het Parool. Hij was van 2010 tot 2012 hoofdredacteur van het jubileumboek van Het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest, Bravo! Michel Khalifa zong zelf in Kamerkoor Vocoza van 1997-2005, waarvan hij ook enkele jaren voorzitter was.

Foto: Geert Snoeijer.

Sanne Nieuwenhuijsen

Sanne Nieuwenhuijsen (1979) is de vaste dirigent van Kamerkoor Vocoza sinds 2008. Ze begon haar muzikale opleiding op de Kathedrale Koorschool Utrecht. Aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag studeerde ze hoofdvak Koordirectie bij Jos van Veldhoven en Jos Vermunt. Daarnaast volgde ze ook het hoofdvak Solozang bij Sasja Hunnago en Gerda van Zelm. Na haar studie volgde Sanne masterclasses koordirectie bij onder meer Tonu Kaljuste, het Nederlands Kamerkoor, Veljo Tormis en Kaspar Putnins. In 2014 volgde ze een masterclass bij Frieder Bernius en het Stuttgarter Kammerchor.

Sinds 1998 heeft Nieuwenhuijsen als (assistent-)dirigent voor een reeks van gezelschappen gestaan, waaronder het Kathedrale Koor Utrecht (1999-2004), Capella Catharina Utrecht (1999-2004),

Voces Lauri (2000-2003), Kamerkoor Venus (2004-2004) en Erasmus Kamerkoor (2003-2010) en het Toonkunstkoor Amsterdam (vanaf 2004). Ook leidde zij diverse projectkoren in Nederland en coacht zij regelmatig (semi-) professionele ensembles. Deelnames

aan (internationale) koorfestivals leverden meerdere malen eerste prijzen op met deze ensembles.

Naast de vaste dirigent van Kamerkoor Vocoza is Sanne als Magistra Cantus verbonden aan het Muziek Instituut van de Kathedraal Sint Bavo te Haarlem en als dirigent/muziekdocent aan de daaraan verbonden Koorschool Haarlem.

Kamerkoor Vocoza

Kamerkoor Vocoza bestaat uit 27 geschoolde amateurzangers, die samen een behoorlijk professioneel niveau weten te bereiken. Het koor staat sinds 2008 onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen, en heeft een vaste plaats in het concertleven in de regio Amsterdam/Haarlem verworven. Vocoza brengt gemiddeld twee eigen concertreeksen per jaar, en draagt inmiddels geregeld bij aan externe producties. Vocoza (de naam is een afkorting van Vondelpark Concertgebouwuurt Zangers) werd opgericht in 1980 door Paul Hameleers. In 1981 nam diens zoon Frank de leiding over. In 1990 werd Ira Spaulding dirigent. Moderne Amerikaanse koormuziek vormde lange tijd een speerpunt in de programmering. Zo verzorgde Vocoza in juni 2001 de Nederlandse première van zes hedendaagse madrigalen van Morten Lauridsen. Onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen is het koor nieuwe artistieke wegen ingeslagen. Het hoofddaccent ligt op 20e en 21e eeuwse koormuziek uit Europa en de VS. Daarbij wordt de lat steeds hoger gelegd. Zo zong het koor o.m. de Mis in g van Francis Poulenc, de Reincarnations van Samuel Barber, het Motet voor de kardinaal van Daan Manneke, Harmony of the Spheres van Joep Franssens, en Songs of Love and Eternity, en Le vrai visage de la paix van Rudolph Escher. Met de bevlogen Nieuwenhuijsen zoekt Vocoza ook naar nieuwe kruisbestuivingen tussen koormuziek, theater en kunst. Een theaterprogramma met muziek op teksten van Goethe en Shakespeare en dialogen van Hans van Hechten en Vastert van Aardenne werd zeer goed ontvangen. Met het Hollands Requiem (het Deutsches Requiem van Brahms in de hertaling van Jan Rot) liet Vocoza in 2012 horen dat het als klein ensemble ook de grotere oratoriumwerken heel goed aankan. Vocoza is ook te zien en te horen in de film Nummer veertien, home van de beeldend kunstenaar Guido van der Werve. Die film won in 2013 een Gouden Kalf. In het voorjaar van 2015 stond Kamerkoor Vocoza in het voorprogramma van het Nederlands Kamerkoor. Voor uw agenda: op 21 april, om 20.00 uur, een bloemencorso-concert in De Bavo in Haarlem, op 21 mei, 16.00 uur, bij het festival De Muze van Zuid in de Obrechtkerk in Amsterdam en op 12 en 13 november onze najaarsconcerten. Een uitgebreid historisch overzicht vindt u op: www.vocoza.nl/historie. Volg ons op Facebook: facebook.com/vocoza